

prof. Ludmiła Ostrogórska
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
Wydział Rzeźby i Intermediów

RECENZJA

dorobku artystycznego, dydaktycznego oraz rozprawy habilitacyjnej
doktora sztuki Antoniego Grabowskiego
w związku z postępowaniem habilitacyjnym
w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Wydział Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie pismem z dnia 15.07.2019 roku zawiadomił, że Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów, na podstawie art. 18 a ust.5 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) w dniu 3 kwietnia 2019 r. powołała mnie na recenzenta - członka komisji habilitacyjnej, przeprowadzającej postępowanie habilitacyjne pana dr Antoniego Grabowskiego. Postępowanie zostało wszczęte w dniu 6 marca 2019 roku. (dziedzina sztuki, dyscyplina sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki).

Nr sprawy BCK-VII-L-7279/19

Do zlecenia została dołączona dokumentacja złożona przez habilitanta:

1. Autoreferat w języku polskim i angielskim;
2. Dokumentacja dorobku dydaktycznego na Wydziale Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie;
3. Portfolio wraz z dokumentacją dorobku artystycznego
4. Wykaz dorobku artystycznego oraz informacje o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki;
5. Dokumentacja przewodu habilitacyjnego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki w wersji elektronicznej.

Dane habilitanta

Pan dr Antoni Grabowski studiował na Wydziale Rzeźby warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Dyplom ukończenia studiów uzyskał w 1991 roku. Stopień doktora (kwalifikacje I stopnia) w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej Rzeźba nadany został panu Antoniemu Grabowskiemu uchwałą Rady Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w dniu 7 maja 2001 roku na podstawie przedstawionej pracy pod tytułem „Odciski ludzkich ciał”. Opiekunem artystycznym był prof. Witold Surowiecki, recenzentami byli prof. Grzegorz Kowalski i prof. Jerzy Nowakowski.

Habilitant miał okazję podnosić swoje kwalifikacje artystyczne w Akademii Sztuk Pięknych w Dusseldorfie w latach 1994-1995, kiedy był stypendystą DAAD (Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej).

Od 1992 roku Habilitant jest związany pracą z Wydziałem Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, początkowo jako asystent w Pracowni Rzeźby, a od roku akademickiego 2003/2004 prowadzi Pracownię Rzeźby i Rysunku. Od roku akademickiego 2017/2018 jest Kierownikiem Katedry Ogólnoplastycznej na Wydziale Architektury Wnętrz.

Ocena autoreferatu

Autoreferat zawiera opis działań i dorobku Habilitanta, zarówno z okresu poprzedzającego uzyskanie stopnia doktora, jak i późniejszego (do roku 2018). Antoni Grabowski w swoim autoreferacie ujmuje te elementy autobiografii, które miały wpływ na zainteresowania i rozwijanie twórczej pasji. Wraca pamięcią do okresu dzieciństwa i domu rodzinnego, a w nim - ojca rzeźbiarza – Antoniego Grabowskiego. Przywołuje okres studiów i pracę dyplomową pt. Dekalog (Żeliwna Księga). Pracę, która zdobyła pierwszą nagrodę w konkursie Młodych Artystów Polskich na Dzieło Plastyczne, zorganizowanym przez Przedstawicielstwo Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w Polsce. Kluczowym momentem, w mojej ocenie, wydaje się być opisany przez niego okres 1994-1995 kiedy habilitant był stypendystą DAAD (Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej) w Dusseldorfie i kiedy powstała koncepcja „Siedmiu zaplombowanych projektów na przyszłość”. Pierwszym projektem z tej serii była: Żeliwna księga „ Siedem Grzechów Głównych” (1995) i kolejny projekt – „ Kolekcja

Ludzkie Odciski”, który był podstawą przewodu doktorskiego. Realizacja tego projektu i problemów technicznych opisana została szczegółowo. „Kolekcja Ludzkich Odcisków” jest dziełem w procesie i ma swoje nowe odsłony, jak np.: „Wrota Piekieł” (2005 r.). Antoni Grabowski przechodził w swoim życiu różne okresy, które ujawnia w swoim autoreferacie, od bardzo osobistych przeżyć związanych z uzależnieniem, które stało się podstawą projektu „SALIGIA”, po krótkie spostrzeżenia i uwagi odnoszące się do sztuki współczesnej, do artystów, którzy mieli wpływ na jego twórczość (poza jego ojcem byli to Christo i Jeanne-Claude). Jest jego wyznaniem i refleksją ujętą w bardzo bezpośredni sposób. Opisuje i objaśnia procesy powstawania kolejnych prac, relacjonuje ich odbiór przez widzów, jak również podkreśla znaczenie miejsca prezentacji i kontekstu wykreowanych sytuacji. Działania te są bliskie sztuce site-specific. Prezentuje swoją działalność artystyczną na różnych polach (scenograf, autor obiektów użytych w happeningu). Autoreferat zawiera także odniesienie do projektów realizowanych ze studentami. Najważniejszą częścią autoreferatu jest dzieło habilitacyjne SALIGIA udokumentowane we wszystkich jego odsłonach.

Ocena dołączonego dzieła

Zgodnie z wymogiem formalnym, jako dzieło aspirujące do spełnienia warunków określonych w art.16 ust. 2 punkt 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U nr 65, poz.595 ze zm.) dr Antoni Grabowski wskazał dzieło „SALIGIA” prezentowane w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku (2016), Mazowieckim Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” w Radomiu (2016), BWA w Nowym Sączu (2017).

Jak sam pisze :

„Siedem wad charakteru (SALIGIA – Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia), do których bezpośrednio odwołałem się w tytule realizacji, jest symboliczną przyczyną duchowej, moralnej i fizycznej utraty równowagi”.

„Instalacja w czysty i abstrakcyjny sposób podsumowuje moje dotychczasowe poszukiwania twórcze i życiowe”.

„...są alegorią dwoistej natury człowieka: dobra i zła, które w nim drzemią”.

Siedem grzechów, czy jak pisze autor „siedem wad charakteru”, uważanych jest za źródło wszystkich innych grzechów, błędów i wad. W sztuce motyw siedmiu grzechów jest bardzo znaczący i pojawia się w układzie różnych kodyfikacji.

Antoni Grabowski, który mocuje się ze swoją naturą i skłonnościami, sięga po ten temat po raz drugi. Pierwsze ujęcie zawierała Druga Księga żeliwna, zatytułowana „Siedem grzechów głównych” (prezentowana w 1995 roku) składała się z wcześniej powstałych siedmiu bestii odlanych w brązie, które autor zamknął w żeliwnych skorupach i spiął stalowym zawiasem.

Prace autora, dzieło habilitacyjne SALIGIA, jak i realizacje z wcześniejszego okresu ukazują, że temat i jego konteksty są dla niego niesłychanie ważne, są drogą i źródłem dla kolejnych symbolicznych przedstawień. Teraz, po 20 latach, temat powraca jako instalacja składająca się z siedmiu kolumn. Formalnie, jak sam pisze, instalacja nawiązuje do dzieł minimalartu z tą różnicą, że ważnym dla autora stał się trzyletni proces realizacji i własnoręcznego wyprowadzania kształtu każdej z siedmiu kolumn o wysokości 4,25 m. Można by powiedzieć, że ta praca pozwoliła na wypracowanie siedmiu cnót, szczególnie cnoty cierpliwości. Kolumny mają ten sam wymiar fizyczny, nie są w żaden sposób oznaczone, opisane, klasyfikowane, sposób ustawienia też ulega zmianie. Wykreowany environment pozwala na stworzenie nieskończonej liczby dynamicznych układów przez odbiorcę, który wejdzie w interakcję z całym układem. Kolumna po pchnięciu, a nawet po położeniu na ziemi, wstaje i przekraczając pion, wychyla się po przeciwnej stronie.

Antoni Grabowski dążył do tego by projekt poprzez swoją mobilność, fizyczność kolumn i dominującą czerń przekazał kwestie wypierane, niewygodne - o dwoistości natury człowieka.

SALIGIA jest przedstawieniem bardzo indywidualnym pokazem przestrzeni grzechu, podkreśla to użycie akronimu i nadanie instalacji abstrakcyjnego charakteru. Jest jeszcze jeden ważny element- dotyk, który powoduje odchylenie od pionu strzelistej kolumny, czystej formy. Jak sam pisze – „Przesłanie jest proste: obyś tyle razy powstał, ile razy upadłeś”. Działanie autora jest sprecyzowane i konsekwentne. Wyraz artystyczny i sposób prezentacji podkreśla wagę i znaczenie akronimu. Zrealizowany projekt oceniam wysoko .

Ocena dołączonych dzieł artystycznych, osiągnięć artystycznych, osiągnięć dydaktycznych.

Habilitant w dołączonej dokumentacji przedstawił swoją aktywność i działania artystyczne oraz realizacje w przestrzeni publicznej. Podejmował się realizacji scenografii oraz

happeningów. Wymienia „Zakład wytopu snów im. Zantmana” w Fabryce Norblina w Warszawie w 2004 roku. Dla tego wydarzenia inspiracją były teksty Witolda Gombrowicza. Projekt został wsparty przez Fundację Przyjaciół Sztuk Aurea Porta. W przestrzeniach fabrycznych pojawiły się m.in.: Tiulowa klatka dla dziewczic, Stalowa kula, która się unosiła i opadała i inne obiekty, w tym wykonane przez studentów z Pracowni Rzeźby. Stalowa kula pojawiła się jeszcze w 2019 roku jako „Klatka błazna” (niewymieniona w dokumentacji), projekt nawiązujący do średniowiecznych stalowych klatek, w których zamykano ludzi i wystawiano ich na widok publiczny. Klatka w tym przypadku była interwencją w przestrzeni publicznej i miała wiele kontekstów (protest przeciwko współczesnemu niewolnictwu, przeciwko klatkom ducha i umysłu, przeciwko ograniczaniu swobód obywatelskich). Wydarzenie odbyło się w ramach Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Ulicy. W tej plenerowej prezentacji wziął udział współpracujący i studenci III roku Pracowni Rzeźby AW ASP w Warszawie. Należy dodać, że Antoni Grabowski wielokrotnie brał udział w tym Festiwalu. Działania te należy ocenić pozytywnie.

Habilitant ma na koncie kilka realizacji w przestrzeni miejskiej. Realizacje są o różnym charakterze, wynika to zapewne z ich umiejscowienia, z określonych założeń. W Portfolio wymienia dwa ciekawe projekty: Planety Układu Słonecznego pod pomnikiem Kopernika na Krakowskim Przedmieściu z 2007 roku (Merkury, Mars, Ziemia i Księżyc, Wenus, Jowisz, Saturn- obiekty o średnicy 50 cm, Słońce o średnicy 120 cm, wszystkie obiekty odlane w brązie) oraz zrealizowaną w 2009 roku koncepcję zagospodarowania przestrzennego placu św. Jana Pawła II w Grodzisku Mazowieckim. Jest to mur kościoła św. Anny na którym umieszczonych zostało 10 płyt aluminiowych o wymiarach 150x100 cm z cytatami św. Jana Pawła. Docelowo ma ich być 60. W tym samym 2009 roku zrealizował projekt zegara słonecznego dla Centrum Astronomicznego im. Mikołaja Kopernika PAN w Warszawie (500x150 cm, konglomerat marmur thassos, brąz) i portret Mikołaja Kopernika (150 cm, konglomerat thassos) umieszczony na fasadzie budynku PAN. Zaproponowane rozwiązanie kompozycji: portretu i astrolabium, jest zestawieniem, które wzbudza kontrowersje, niemniej jest wykonawcą, który zna swoje rzemiosło i swobodnie operuje różnymi materiałami. W 2014 roku Antoni Grabowski wykonał z żeliwa i brązu dwumetrowy medalion poświęcony „Odysei 2. Korpusu”, który został zamontowany na Monte Casino we Włoszech w 70. rocznicę bitwy.

Przedstawiony dorobek po doktoracie nie imponuje wieloma udziałami w wystawach, dopiero zrealizowany projekt SALIGIA przełamuje ten zastój. W wystawach zbiorowych też rysuje się pewien podział. Wymienione wystawy w znacznej części są prezentacją wspólną ze

studentami Pracowni Rzeźby Wydziału Architektury Wnętrz. Oczywiście, takie wspólne uczestnictwo jest cennym doświadczeniem dla każdej ze stron i świadczy, że Antoni Grabowski swoich działań dydaktycznych nie ogranicza do pracowni.

Udział w wystawach zagranicznych to dwie wystawy, obie z 2018 roku Types of Spaces-Bangalore, Indie oraz udział w 18th Asian Art. Bangladesh, Dhaka.

Należy jeszcze wymienić, że Antoni Grabowski był kierownikiem zespołu badawczego dwóch projektów:

Studium naukowo- badawcze nad poszerzeniem przestrzeni rzeźbiarskiej o nowe media przez młode pokolenie projektantów wnętrz ASP/AW/15/2006

Studium artystyczno-badawcze działań przestrzennych, rzeźbiarskich, multimedialnych oraz performance w przestrzeni publicznej WAW/3/PB (rozpoczęte w 2018 roku).

Habilitant w części Dydaktyka przedstawił program Pracowni Rzeźby i Rysunku, którą prowadzi od 2003/2004 roku. Prowadzi zajęcia dla I roku (jest to pracownia obowiązkowa), dla II, III roku studiów licencjackich oraz dla I i II roku studiów magisterskich. Dla studentów starszych lat jest to pracownia wolnego wyboru. Zajęcia rozpoczyna od wprowadzenia w podstawowe pojęcia tradycyjnego warsztatu rzeźbiarskiego i studium z natury po indywidualną wypowiedź artystyczną dyplomanta, przedstawioną w aneksie z rzeźby do dyplomu magisterskiego. Prace realizowane są w różnych materiałach. W programie przedstawia założenia działań, które proponuje studentom z poszczególnych lat studiów, zwraca też uwagę na świadomy wybór środków wyrazu, projektowanie rzeźby jako formy przestrzennej w relacji z otoczeniem i podkreśla znaczenie miejsc prezentowania sztuki. Bez wątplenia jego praca ze studentami pozwala im doświadczyć abecadła w budowaniu formy rzeźbiarskiej, poznać różnorodne materiały, jak również wyzwala działania artystyczne, które pogłębiają widzenie sztuki.

Prace studenckie prezentują wysoki poziom. W realizacjach prac studentów I i II roku, z którymi habilitant prowadził zajęcia widoczne jest opanowanie wybranej techniki tak znaczącej dla kształcenia podstawowego na kierunkach artystycznych. Na studiach magisterskich koncepcja programu jest koncepcją otwartą na poszukiwanie i rozwiązanie problemów rzeźbiarskich gdzie studenci mają możliwość zaproponowania własnego działania artystycznego. Swoją działalność dydaktyczną poszerza o przestrzeń publiczną, przez co prace zyskują nowe znaczenia i konteksty. Był opiekunem artystycznym 38 aneksów z Rzeźby do dyplomów magisterskich na swoim macierzystym Wydziale. Liczne Wystawy i

Akcje z Pracowni Rzeźby i Rysunku poza murami pracowni potwierdzają zaangażowanie habilitanta jako nauczyciela akademickiego i organizatora wydarzeń artystycznych.

Konkluzja

Jak wynika z przedstawionej dokumentacji proces doskonalenia własnej wiedzy i umiejętności w zakresie sztuki stawia przed nami w osobie Habilitanta nietuzinkowego artystę i pracownika nauki. Osiągnięcia artystyczne, twórcze, i dydaktyczne Pana dr Antoniego Grabowskiego stanowią znaczny wkład w samą dyscyplinę, są również ich przełożeniem na sferę dydaktyki i upowszechniania kultury. Niniejszym stwierdzam, że osiągnięcia artystyczne, twórcze i dydaktyczne Pana dr Antoniego Grabowskiego spełniają wymagania art. 16 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku (z późn. zmianami) o stopniach naukowych i tytułach oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki, stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego sztuki.

